

گفتگو

با آقای اسفندیار گرشاسبی

کنترل کیفیت کار حسابرسی؛ به سوگندمان پایند باشیم!

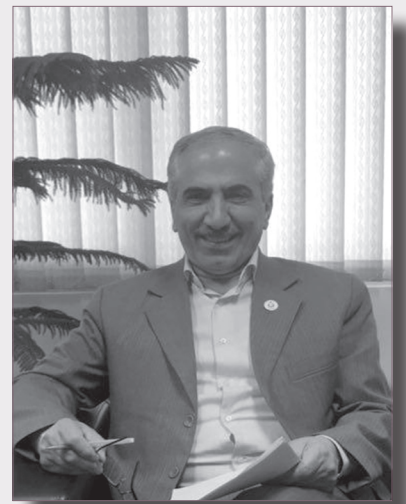
حسابرس

پیش از این که پرسش‌های این گفتگو را مطرح کنم، و با تشکر از این که دعوت‌م را پذیرفتید، برای آشنایی خوانندگان، به سابقه و تجربه‌تان در زمینه کنترل کیفیت، به‌طور خلاصه، اشاره کنید.

گرشاسبی

ابتدا باید از طرح موضوع کنترل کیفیت کار حسابرسی در مجله حسابرس سپاسگزاری کنم، که موضوع بسیار مهمی است، اما با همه اهمیتی که دارد مورد بی‌مهری جامعه حرفه‌ای ایران قرار گرفته است.

از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ با کارگروه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی ایران همکاری داشته‌ام و بیش از صد مؤسسه حسابرسی شاغل در ایران را بررسی و کنترل کیفیت کرده‌ام. پیش از تشکیل جامعه حسابداران رسمی نیز از طرف سازمان حسابرسی، مسئول کنترل کیفیت حسابرسی سازمان حسابرسی وزارت دفاع بوده‌ام، که از سال ۱۳۷۲ به مدت چند سال نیز در آن سازمان به کیفیت گزارش‌های حسابرسی توجه ویژه‌ای داشتم. متأسفانه باید اذعان کنم کیفیت حسابرسی مورد توجه جدی مجامع حرفه‌ای امروز جامعه ما نیست و به‌رغم تلاش‌های به‌عمل آمده در جامعه حسابداران رسمی، و قبل از تشکیل جامعه، در واحد کنترل کیفیت سازمان حسابرسی، باز هم کار حسابرسی در ایران از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست.

آقای اسفندیار گرشاسبی

حسابدار رسمی و

مدیرعامل

مؤسسه حسابرسی ارقام‌نگر آریا

و اما ذینفعان در بخش خصوصی، داستان به طور کامل متفاوتی دارند. بیشتر آنها مدیرانی را به کار می‌گمارند که با استفاده از روشهای مختلف! منافع آنها را حفظ کنند. چنین رویکردی، موجب کمرنگ شدن شفافیت در ارائه و افشای اطلاعات مالی می‌شود و گزارشگری مالی در محدوده هدفهای خطکشی شده قرار می‌گیرد. به همین دلیل، در بخش خصوصی، ذینفعان، خود مدیریت شرکتها را عهده‌دار می‌شوند، و اعتقاد دارند «هیچ کس به اندازه خود ما دلش برای ما نمی‌سوزد» و سعی در انتخاب حسابرسی دارند که خواست آنها را برآورده سازد. البته در سالهای اخیر کمی از این گرایش نامیمون کم شده و موضوع انتخاب حسابرس از بین مؤسسه‌های موفق تر و توانمندتر در دستور کار ذینفعان بخش خصوصی قرار گرفته است.

در خصوص اقدامهای انجام شده برای ارتقای کیفیت گزارشگری در یکی دو دهه گذشته باید اشاره کنم که کیفیت حسابرسی خیلی مورد توجه قرار گرفته و برای توسعه بخشهای کنترل کیفیت کار اعضای شاغل در مؤسسه‌ها، از سوی جامعه حسابداران رسمی و کنترل کیفیت سازمان حسابرسی و هیئتهای عالی نظارت سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی، که بر فعالیت حسابداران رسمی و مؤسسه‌های حسابرسی و مدیران مسئول در حرفه حسابرسی، نظارت می‌کنند، گامهای مؤثری برداشته شده است.

کنترل کیفیت کار حسابرسی که در سالهای اولیه تشکیل جامعه حسابداران رسمی هر چند سال یکبار انجام می‌شد (فارغ از کنترل وضعیت مؤسسه‌های حسابرسی که همه ساله صورت می‌پذیرفت)، در سالهای اخیر به طور مستمر و سالانه صورت می‌پذیرد و نتایج ارزیابی کنترل کیفیت کار حسابرسی آنها به طور جداگانه (خارج از ارزیابی وضعیت مؤسسه حسابرسی) اعلام می‌شود.

ضمن آن‌که این موضوع را نباید از خاطر برد که

سابل

به این ترتیب در اولین پرسش، این را مطرح کنم که ذینفعان چرخه گزارشگری مالی در ایران به اعتباربخشی حسابرس و کیفیت آن تا چه اندازه اهمیت می‌دهند؟ و کیفیت گزارشگری حسابرس در ایران نسبت به گذشته چقدر بهتر شده و بهبود داشته است؟

گرساسبی

ذینفعان حرفه گزارشگری مالی در ایران در دو بخش ذینفعان در سازمانهای دولتی و شرکتهای خصوصی طبقه‌بندی می‌شوند. در بخش دولتی، مدیران اغلب به دنبال انجام حسابرسی در چارچوب رفع مسئولیت و رعایت الزام قانونی ارزیابیهای حسابرسی صورتهای مالی سالانه و ارائه گزارش به مراجع ذیربط و دولت هستند.

مدیران بخش دولتی تا آنجایی که بتوانند و بدون آن‌که آسیبی به نتایج ظاهری کار حسابرسی وارد کنند، از ارائه اطلاعات و مستندها به حسابرسان خودداری می‌کنند و برای رفع تکلیف، در کوتاه‌ترین فرصت زمانی، حسابرسان را که در مقام بازرس قانونی هم هستند، می‌پذیرند و کوشش دارند که کار حسابرسی در کمترین زمان و با نتیجه رضایتبخش انجام شود. البته، مدیرانی مسئول هم در سازمانهای دولتی وجود دارند که بنا به میل و علاقه شخصی خود (نه سازمانی) مایل به انجام کار باکیفیت حسابرسی هستند.

به خاطر دارم زمانی که در سازمان حسابرسی شاغل بودم، برای حسابرسی یکی از شرکتهای دولتی به محل اعزام شدیم، و مدیرعامل، که شخصی پاسخگو و مسئولیت‌پذیر بود، پس از معارفه گروه حسابرسی، به مدیران ارشد خود توصیه کرد که همه اطلاعات را در اختیار حسابرسان قرار دهند و به تمامی مدیران نیز ابلاغ کرد که همکاری صادقانه و همه‌جانبه با حسابرسان داشته و ارائه اطلاعات و مستندها به آنها را در دستور کار خود قرار دهند.

بیشتر در چارچوب الزامهای استانداردهای ۱ و ۲۲۰ و با رعایت بخشهای «الف» و «ب» آیین رفتار حرفه‌ای انجام دهند، و همواره خود را در معرض نظارت جامعه حسابداران رسمی، سازمان بورس و دیگر نهادهای نظارتی کشور ببینند.

حسابرسان

یکی از مؤلفه‌های بهبود کنترل کیفیت، به‌کارگیری سیستم کنترل کیفیت در مؤسسه‌های حسابرسی است. وضعیت به‌کارگیری سیستم کنترل کیفیت در مؤسسه‌های حسابرسی ایران چگونه است؟

گوشاسی

ارزیابی من، مؤید نبود برقراری سیستم کنترل کیفیت در بیشتر مؤسسه‌های حسابرسی در ایران است. بیشتر مؤسسه‌های حسابرسی و حسابداران رسمی شریک در مؤسسه‌های حسابرسی تمایلی به ایجاد واحد کنترل کیفیت در مؤسسه خود ندارند.

به دلیل پایین بودن حق الزحمه حسابرسی و بالابودن هزینه‌های انجام حسابرسی، مؤسسه‌های حسابرسی خود را موظف به رعایت کامل الزامهای اخلاقی و توجه به مراحل پذیرش یا ادامه کار نمی‌بینند و بیشتر طرفدار اجرای کار و نظارت بر فرایند آن با منطق چاپک‌سازی هستند، و با استقرار واحد کنترل کیفیت، در چنین شرایطی موافق نیستند و یا شاید توان آن را ندارند.

بیشتر مؤسسه‌های حسابرسی در ایران با حداکثر ۳ تا ۵ نفر شریک اداره می‌شود و شرکای پذیرش‌کننده کار، خود مدیر مسئول کار حسابرسی هستند و این ممکن است رعایت بندهای ۱۲ و ۱۳ استاندارد ۲۲۰ که به بحث استقلال می‌پردازد را تحت تأثیر قرار دهد و یا الزامهای اخلاقی مندرج در بخش «الف» آیین رفتار حرفه‌ای از جمله بیطرفی را که جنبه بازدارنده دارد، با مشکل روبه‌رو سازد.

در سالهای اخیر، مؤسسه‌های حسابرسی به نسبت بزرگ که حاصل ادغام چند مؤسسه حسابرسی بوده‌اند، و یا مؤسسه‌های حسابرسی ایرانی مرتبط با مؤسسه‌های بین‌المللی حسابرسی، اقدام به ایجاد واحد کنترل کیفیت کرده‌اند و با گسترش خدمات

سازمان بورس و اوراق بهادار، با استقرار کمیته پذیرش و نظارت بر عملکرد حسابرسان معتمد نیز به این مهم پرداخته و برگزارشهای حسابرسی مؤسسه‌های معتمد نیز نظارت مستمر دارد. می‌توان گفت اقدامهای مثبت و چشمگیری در ده سال اخیر صورت گرفته است.

حسابرسان

چه مراجعی در ایران کیفیت حسابرسی را زیر نظر دارند و اقدامهای آنان چه نتایج چشمگیری داشته است؟

گوشاسی

مرجع ناظر بر کیفیت کار حسابرسی در ایران در مقام پاسخگو، جامعه حسابداران رسمی ایران است که با ایجاد ساختار کنترل کیفیت در دو دهه گذشته به این مهم پرداخته و سعی در بهبود عملکرد نظارتی خود داشته، به طوری که با اصلاح چک‌لیستهای کنترل کیفیت (تاکنون بیش از سه بار چک‌لیست را تغییر و بهبود داده است)، در حال حاضر به طور جدی به این مهم می‌پردازد، و به این منظور کارهای حسابرسی انجام شده به وسیله مؤسسه‌های حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و مؤسسه حسابرسی مفیدراهربر را به طور سالانه ارزیابی و کنترل کیفیت می‌کند و نتایج آن را منتشر می‌سازد. نتایج کنترل کیفیت حسابرسی در ایران، وضعیت حرفه حسابرسی را بهبود بخشیده و جامعه حسابداران رسمی ایران با مؤسسه‌های حسابرسی که کار حسابرسی بی‌کیفیت ارائه کرده‌اند، برخوردهای لازم را داشته است.

به‌خاطر دارم در سالهای ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ در یکی از استانها، از چند مؤسسه حسابرسی، به طور همزمان ارزیابی سالانه انجام می‌دادم. در جلسه‌ای یکی از مدیران مؤسسه‌های حسابرسی پرسید که این ارزیابیها چه نتیجه‌ای دارد، و این که هر سال مؤسسه‌ها را ارزیابی می‌کنید ولی تفاوتی بین مؤسسه‌های بهتر با بقیه دیده نمی‌شود. ایشان را متقاعد کردم که بعد از مدتی این ارزیابیها ملاک طبقه‌بندی و سنجش مؤسسه‌های باکیفیت و مقایسه با دیگر مؤسسه‌های حسابرسی خواهد شد.

این مهم در سالهای بعد اتفاق افتاد و با اعلام نتایج ارزیابیها، مؤسسه‌های حسابرسی سعی می‌کنند کار حسابرسی را هر چه

حسابرسی جامعه همکاری دارم و باید بگویم در شرایط کنونی رعایت الزامهای اخلاقی از همه بخشها و الزامهای مندرج در استانداردهای ۱ و ۲۲۰ حسابرسی مهم‌تر و بیشتر نیازمند توجه است.

دغدغه امروز ما و بدهی ما به نسل فرداست که به سوگندمان پایبند باشیم. رفع این دغدغه از من و شما شروع می‌شود نه به دولت و نه به حاکمیت و نه به دیگر مردمان سرزمینمان برمی‌گردد. من اگر به سوگندم پایبند شوم و به کشورم و مردمم احترام بگذارم و کار درست را به درستی انجام دهم و حاضر به پذیرش و انجام هرکاری و به هر قیمتی نشوم، جامعه حرفه‌ای ما درست می‌شود.

سپاس

ما هم در مجله حسابرس، با توجه به ارتباطهای رسانه‌ای که با بیشتر اعضای شرکت‌کننده در زنجیره گزارشگری مالی داریم، فکر می‌کنیم که در دوره‌ای هستیم که باید بیشترین نیرو را صرف اصول و آیین رفتار حرفه‌ای و به‌کارگیری آن کنیم. ما از اینکه خودتان و مؤسسه‌تان را متعهد به این اصول می‌دانید، خوشحالیم.

به بحث کیفیت حسابرسی بپردازیم. بررسی کنترل کیفیت کار حسابرسی (پیش از صدور گزارش حسابرس) در مؤسسه‌های حسابرسی ایران چگونه انجام می‌شود؟ تا چه اندازه الزامهای استاندارد ۲۲۰ رعایت می‌شود یا نمی‌شود؟

گرشاسبی

در بررسی کنترل کیفیت کار حسابرسی، با الزامهای مندرج در استاندارد ۲۲۰ حسابرسی فاصله بسیار زیادی داریم و پیش از صدور گزارش حسابرسی، به دلایل مختلف، با شتابزدگی و فشار صاحبکار روبه‌رو هستیم و نظارت کافی بر گزارش صادرشده که محصول اصلی حسابدار رسمی و مؤسسه حسابرسی است، اعمال نمی‌شود.

روش حسابرسی در مؤسسه‌های حسابرسی به‌طور عمده انجام کار به‌وسیله پذیرش‌کننده و گروهی از همکاران وی، صدور گزارش بدون انجام فرایند کنترل کیفیت کار حسابرسی، مشاوره نگرفتن در موضوعهای پیچیده و بحث‌برانگیز، استفاده از ادبیات خاص بدون

حرفه‌ای، الزاماً در اجرای استانداردهای ۱ و ۲۲۰ و آیین رفتار حرفه‌ای، و اجزای آن یعنی مسئولیتهای مدیریت، پذیرش و ادامه کار، منابع انسانی، اجرای کار، نظارت، و در نهایت رعایت الزامهای اخلاقی، پرداخته‌اند.

در این نوع مؤسسه‌ها، به این دلیل که شریک در پذیرش کار نقش اساسی دارد و منافع جداگانه ندارد، انجام کار پذیرش‌شده، با نگرش تخصصی به‌گروه مربوط ارجاع می‌شود و با توجه به فراوانی و تنوع تخصصهای انسانی، منابع انسانی نیز متناسب با کار پذیرش‌شده تعیین، و گروه حسابرسی به محل کار اعزام می‌شود.

در شرایط کنونی مؤسسه‌های حسابرسی بیشتر به رعایت الزامهای اخلاقی توجه دارند تا به دیگر اجزای سیستم کنترل کیفیت و به‌نظر اینجانب کم‌رنگ‌ترین بخش سیستم کنترل کیفیت در مؤسسه‌های حسابرسی، پذیرش کار، و یا ادامه و خاتمه کار به هر نحو ممکن است.

سپاس

برای ارتقای کیفیت حسابرسی، چه چیزهایی باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد و چگونه؟

گرشاسبی

برای ارتقای کیفیت حسابرسی، زیرساختهای زیادی لازم است و این حرفه جدا از دیگر بخشهای فعال و اقتصادی کشور نمی‌تواند گامهای اساسی بردارد. در کشوری زندگی می‌کنیم که به دلایل گوناگون، بخشهای اقتصادی به کیفیت توجه ندارند، هم در ارائه خدمات و هم در تولید محصول؛ و به‌راحتی موارد اخلاقی زیر پا گذاشته می‌شود. در زمینه اخلاق کسب‌وکار متأسفانه سیر نزولی طی کرده‌ایم.

حالا چطور می‌شود در حرفه حسابرسی کیفیت کار را ارتقا دهیم، در شرایطی که بخشهای دیگر از جمله ذینفعان و صاحبان بنگاه‌های اقتصادی آن را نمی‌خواهند و یا درک درستی از آن ندارند. با این همه، حسابداران رسمی را به سوگندی که خوانده‌اند، توجه می‌دهم و توصیه می‌کنم همه ما به آن پایبند باشیم، به‌ویژه به الزامهای اخلاقی از جمله درستکاری، بی‌طرفی، صلاحیت و مراقبت حرفه‌ای. اینجانب در کارگروه دآوری جامعه حسابداران رسمی افتخار همکاری داشتم و اینک هم در کارگروه مؤسسه‌های

استاندارد ۲۲۰ در همه بخشهای آن، به طور کامل رعایت نمی شود، به ویژه در بخش نظارت بر کار حسابرسی و قضاوت های عمده به عمل آمده از سوی گروه حسابرسی و نتایج به دست آمده برای تهیه گزارش حسابرسی و همچنین بررسی نتایج فرایند نظارت و احتمال تأثیر نارسایی های به کارگیری مجموعه استاندارد بر کار حسابرسی.

سازمان

به نظر شما مراجع نظارتی و یا استانداردها گزار و یا مراجع و انجمن های حرفه ای، برای بهبود کیفیت حسابرسی در ایران، چه کار مهمی باید انجام دهند؟ آیا استانداردهای حسابرسی مرتبط با کنترل کیفیت در ایران باید تجدید نظر شود؟

گوشاسبی

به نظر اینجانب سیاستها و روشهای کنترل کیفیت حسابرسی در ایران باید مطابق با شرایط و نیازهای کشور، تدوین و ابلاغ شود. به طور قطع در این چارچوب، استانداردهای ۱ و ۲۲۰ می تواند شالوده آن را تشکیل داده و الزامهای آیین رفتار حرفه ای سرلوحه این سیاستها قرار گیرد.

برای تحقق این مهم باید مؤسسه های حسابرسی کوچک و متوسط طی سالهای پیش رو و به تدریج، با چارچوبهای مشخص و مساعده های جامعه حسابداران رسمی که می تواند مشوقهای لازم را ارائه کند، در یکدیگر ادغام شوند. با تشکیل مؤسسه های بزرگ، امکان ایجاد مدیریت کنترل کیفیت، و به کارگیری سازوکارهای کنترل کیفیت و نظارت بر کار حسابرسی فراهم می شود، و در نتیجه آن، کیفیت حسابرسی در مؤسسه و به تبع آن در کشور ارتقا پیدا می کند.

سازمان

فرضیه ای که تشکیل مؤسسه های حسابرسی بزرگ را چاره حل مشکلات و توسعه حرفه، معرفی می کند، مدتی است که مطرح است، ولی هنوز شواهد آشکاری از تأیید این فرضیه دیده نشده است. امیدواریم مؤسسه ای که با آن همکاری دارید، نمونه ای موفق برای تأیید این فرضیه باشد.

رعایت یکنواختی در نگارش گزارشهای حسابرسی، و موارد مؤثر بر نتیجه گیری و اظهار نظر است.

به ندرت در مؤسسه های حسابرسی، گزارش به کمیته فنی یا کمیته کنترل کیفیت مؤسسه حسابرسی ارجاع شده و به ندرت در موارد اختلاف نظر بین مدیران امضاکننده گزارش حسابرسی، از مشاوره صاحب نظران استفاده می شود.

سازمان

به نظر می رسد که در مؤسسه های حسابرسی ایران، مدیر یا شریک مسئول کار، مسئولیت کامل در انجام کار حسابرسی دارد، و دیگر مدیران یا شرکای مؤسسه، نقش زیادی در بهبود گزارش حسابرسی ندارند. به نظر شما مدیر یا شریک مسئول کار، نیاز دارد به کدامیک از الزامهای استاندارد ۲۲۰ توجه بیشتری بکند؟ پیشنهاد شما برای بهبود کیفیت حسابرسی در ایران چیست؟

گوشاسبی

پیشنهاد من برای بهبود کیفیت کار حسابرسی در ایران، آموزش و الزام تشکیل واحد کنترل کیفیت در مؤسسه های حسابرسی یا حداقل استقرار مدیر کنترل کیفیت برای مؤسسه است. مسئول واحد کنترل کیفیت یا مدیر کنترل کیفیت، باید شخصی مستقل از مدیران حسابرسی باشد و گزارشهای حسابرسی را امضا نکند و تمام وقت به امر کنترل کیفیت پردازد. اگر حضور تمام وقت مسئول کنترل کیفیت در مؤسسه های کوچک و پرداخت حق الزحمه وی امکان پذیر نیست، به تناسب نیاز مؤسسه حسابرسی، مؤسسه می تواند از مدیر پاره وقت استفاده کند.

جالب است اشاره کنم که مسئولان یکی از دستگاههای نظارتی الزام می کند که مدیر کنترل کیفیت باید گزارش حسابرسی امضا کند تا بتواند مورد ارزیابی قرار گیرد! در صورتی که کار مدیر کنترل کیفیت، کنترل گزارشهای حسابرسی است نه مدیریت کار حسابرسی. آیا چنین نگرشی روح و سلامت کنترل کیفیت را خدشه دار نمی کند؟